

REVISTA

DEL

CENTRE DE LECTURA

ANY VIII. ——— REUS, SETEMBRE DE 1927 ——— Núm. 173.

La "Forma Romani Imperii."

En diverses ocasions les entitats científiques de diferents llocs d'Europa, dedicades a estudis històrics, s'han aplegat amb l'intent de realitzar en col·laboració, grans obres de conjunt que hauria estat molt difícil que una d'elles tota sola hagués pogut fer en la seva totalitat.

En especial ha estat la confecció de "Corpus", es a dir l'arreglada ordenada de la totalitat de materials coneguts sobre una matèria determinada, la que ha obligat a aquelles col·laboracions. És cert que en alguns casos ha estat una Acadèmia o Institut la que ha portat tot el pes de la direcció i publicació i que els savis d'altres països sols hi han tingut una col·laboració indirecta, però sigui en la forma que sigui aquestes grans obres sols les ha pogudes produir l'esforç combinat de moltes intelligències, i el resultat ha estat en general magnífic. Recordarem, únicament, com una de les primerament iniciades i una de les que més gran utilitat ha prestat als investigadors de l'antiguitat clàssica, el "Corpus Inscriptionum Latinarum".

Després de la guerra, que va deturar tots els treballs científics dedicats exclusivament a les nobles i desinteressades funcions de l'esperit, es va constituir una anomenada *Union Académique Internationale*, que en realitat no comprenia més que els països aliats i alguns neutrals però a la que posteriorment han anat ingressant els antics enemics. Aquesta *Unió* tenia com a fi principal l'emprenre la publicació d'una sèrie de grans obres a les que devien col·laborar les entitats acadèmiques aplegades en el seu si. Cada una s'encarregava d'aportar els materials que podia fàcilment aplegar per trobar-se en el seu territori, les publicacions tot i conservar cada país la seva autonomia per adaptar-les a les seves especials necessitats, es va acordar que fossin fetes segons un pla comú que no sols donès als nous "corpus" una unitat exterior en quant a la presentació i format, sinó que totes siguessin substancialment elements d'un mateix conjunt harmònic.

El nostre país va ésser tot seguit representat per l'Institut d'Estudis Catalans que va encarregar-se de totes les col·laboracions referents a la nostra terra. Ha pogut fer-ho amb els seus elements pròpis i amb l'ajut d'alguns ciutadans, prestat ja en forma de subvencions ja en forma de col·laboracions científiques desinteressades. Per tant l'activitat de la primera de les institucions científiques de Catalunya, interrompuda durant

un temps i que comença a despertar-se en altres branques, trobarà en la intervenció en els treballs de la Unió Acadèmica un nou element per donar a conèixer arreu els esforços de la nostra cultura renaixent.

Molts són els treballs empresos, però entre ells per ésser-nos més coneguts parlarem sols de dos i encara més especialment d'un. Ens referim al *Corpus vasorum antiquorum* i a la *Forma Romani Imperii*. El primer té per objecte la publicació metòdica de tots els vasos pintats que han arribat fins a nosaltres des de la més remota antiguitat. Les grans sèries dels vasos grecs i italiotes ocupen, indubtablement, el lloc d'honor en aquesta publicació, pel seu nombre i sobre tot per la seva vàlua artística insuperada en la ceràmica pintada de tots els temps, però les sèries indígenes no han sigut oblidades, ni les antiquíssimes d'Orient (com els vasos de Susa) ni les més modernes d'Occident com els vasos ibèrics. Podia haver-se adoptat en la publicació el criteri de procedències, que tal vegada hauria estat el més científic, però resultava gairebé inaplicable per l'enorme dispersió dels materials en els llocs més diversos d'Europa i fins d'Amèrica i per haver-n'hi molts dels quals s'ignorava la procedència. Allavors va seguir-se el criteri amb el qual la forma en que estava constituïda la "Unió" podia donar el màxim rendiment: la publicació va acordar fer-se per Museus i Col·leccions en que estaven depositats els materials, i dintre d'aquests mantenir agrupades clarament les procedències i les dates. Així cada entitat podia encarregar-se fàcilment de catalogar i publicar els fons dels Museus del seu país.

Pel que fa a nosaltres el dipòsit principal es el Museu Arqueològic de Barcelona, amb les sèries ja ben nombroses i interessantíssimes de vasos ibèrics i de vasos grecs emporitans, demés d'alguns materials solts de menys vàlua. Els fascicles corresponents al dit Museu estan quasi totalment aplegats i ordenats i començaran a imprimir-se dintre de poc temps. Seguiran després els altres museus i col·leccions.

La *Forma Romani Imperii* es una obra molt més vasta i difícil. El seu objecte és aixecar una carta del món romà en la que figurin tots els llocs en que han estat trobats restes d'aquella època magnífica de la història de la Humanitat. A la carta han d'acompanyar descripcions sucintes i objectives dels monuments, en especial dels que tinguin un interès topogràfic i de situació per fer-nos comprendre la distribució de la població (cases, cementiris, etc.) Es publicaran els plànols i fotografies que calguin pel seu total coneixement, i no cal dir que s'acompanyarà la bibliografia completa. Les inscripcions que siguin al *Corpus* no seran publicades de nou i sols es farà la referència al nombre que tinguin en aquella obra. Sempre que sigui possible s'identificaran els llocs amb les cites dels autors antics o dels itineraris.

En el plan de l'obra l'aspecte artístic dels monuments és secundari, els restes d'una villa o d'un forn encara que no tinguin cap element artístic, són de més interès que la troballa d'estàtues en el recinte d'una ciutat. Aquestes sols interessen en quant demostrin un nucli de població rica o l'existència d'un temple o d'una casa luxosa.

Les acadèmies italianes, que varen ésser les que van iniciar aquesta publicació monumental, són les que tenen la feina més avençada i han publicat ja diversos fascicles. Es veritat que la seva tasca es enorme i que lo aparegut representa sols una petita engruna dintre del conjunt formidable dels restes romans conservats a Itàlia.

A Catalunya els treballs sols s'han iniciat aquest any, però com que el nombre de

materials reunits anteriorment a l'Institut era ja considerable s'ha pogut portar la feina endavant amb relativa rapidesa. El territori s'ha dividit en regions que en lo possible segueixen divisions naturals o històriques. Cada regió o comarca ha d'ésser objecte d'un fascicle. Aquests consten d'una introducció en la que s'esmenten breument els restes prehistòrics que constitueixen un antecedent necessari i que figuren tots ells indicats a les cartes segons uns signes convencionals adoptats internacionalment, alguns a proposta dels representants de l'Institut. Segueix ja en el cos del fascicle, una visió general de la comarca des del punt d'obrir arqueològic i històric en l'època romana i després la descripció objectiva i sintètica dels monuments i restes en la forma que hem dit.

El nombre de fascicles serà bastant gran ja que en cada un sols s'hi han aplegat els materials de regions relativament petites. El primer que es publicarà serà consagrat a la regió entre Badalona (*Baetulo*) i Blanes (*Blanda*) o sigui la Laietana, comarca pobre en grans monuments, però en la que no deixa d'haver-hi els restes ben interessants de dues ciutats i que abunda en deixalles de l'època ibèrica, compreses totes en el cos de l'obra, per representar l'estat de coses en el moment de l'ocupació romana.

No cal dir que Tarragona i el seu Camp han de tenir un lloc d'honor en una obra sobre la Catalunya romana. Preseindint de la Ciutat, en el Camp els restes romans són tan abundants com interessants. El seu valor està en primer lloc en ésser la demostració pràctica de lo dens de la població en aquesta comarca tot i que les zones de bosc, sabem, fins per algun autor antic, eren molt més extenses que no pas ara.

De les troballes de la rodalia de Reus, bastantes han sigut ja publicades en aquesta mateixa REVISTA, en el Butlletí de l'Agrupació Excursionista i en altres llocs per alguns cultes reusenens amants de l'antiguitat. N'hi ha d'altres d'inèdites i no en mancaran d'inconegudes. Mai tan com ara recomanarem que s'anoti i s'observi tot lloc en el que surtin troços de terrissa romana per humils que siguin, més si van associats a alguna construcció per rústega que sembli. No hi ha dubte de que en els fascicles de la *Forma* hi mancaran moltes troballes i que dintre d'uns anys les cartes podran contenir moltes més indicacions. Tant se val! Una obra d'aquest caràcter no es podria emprendre mai si la por de deixar de consignar unes restes inobservades fós obstacle per la seva publicació. En aquest *Corpus* com en tots els *corpus*, els apèndix successius són necessaris per mantenir-los al dia. Lò que no hi ha dubte que s'ha de procurar, és que siga lo més complet possible en el moment de la publicació i això poden colaborar ben útilment els estudiosos de cada comarca, que coneixedors del terreny, han pogut adquirir nombre de notícies inèdites que és impossible recollir en una de les excursions o prospeccions que es realitzen per comprovar dades i fer fotografies i plànols.

Es per això que hem cregut útil fer conèixer aquesta obra. El primer fascicle indicat, està ja en premsa, pels successius hi han forces materials aplegats i no tardarà a ésser començada la redacció. A tots demanem l'ajuda per una obra que ha de resultar en profit i honor de la nostra ciència i que ve a ésser en el camp de l'arqueologia la incorporació als nostres temps de l'antiguitat clàssica, tal com un altre institució ho fa en el dé la filologia i les lletres.

JOSEP DE C. SERRA-RÀFOLS

Barcelona, setembre de 1927.